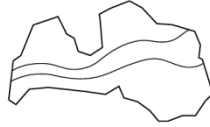

Valsts izglītības satura centrs

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

Ekonomikas valsts 22. olimpiāde

3.posms

Atbildes

2021.gada 9.martā

Tests

1 – a	2 – d	3 – b	4 – d	5 – b
6 – c	7 – b	8 – c	9 – d	10 – c
11 – a	12 – d	13 – c	14 – a	15 – b
16 – c	17 – c	18 – d	19 – a	20 – b
21 – c	22 – a			

Jautājumi

1. uzdevums

Lai ierobežotu strauju cenu kāpumu pilnīgas nodarbinātības apstākļos, valdībai vajag paaugstināt nodokļus un/vai samazināt valdības izdevumus. Patiesi.

Ja negatīvo ārējo ietekmju izmaksas iekļautu preces cenā, tad tas izraisītu pieprasījuma līknes nobīdi pa kreisi. Aplami.

Ja Latvijas tautsaimniecībā būtu tikai pilnīga konkurence, tad valdībai nebūtu jāiejaucas ekonomikā un tirgus pats nodrošinātu gan efektīvu resursu sadali, gan atrisinātu ekonomikas pamatjautājumus. Aplami.

Absolūti elastīga pieprasījuma un absolūti elastīga piedāvājuma līknēm ir vienāds slīpums. Patiesi.

Uzņēmumi oligopola tirgū vienmēr gūst lielāku peļņu nekā uzņēmumi pilnīgas konkurences tirgū. Aplami.

Ekonomiskā peļņa nekad nav lielāka par grāmatvedības peļņu. Patiesi.

Ilgstošā periodā līdzsvars nozarē, kurā ir pilnīga konkurence, veidojas tad, kad visiem uzņēmumiem ekonomiskā peļņa kļūst vienāda un tās lielums ir 0. Patiesi.

Monopolistiskās konkurences tirgū ekonomisko peļņu var gūt tikai īstermiņā. Patiesi.

Ja Džini koeficients palielinās, tad ienākumu sadalījums kļūst vienmērīgāks. Aplami.

Ja reālā noguldījumu likme paaugstinās, tad zemes cena samazinās. Patiesi.

Preces, kuras nopērk par valsts transfertiem, neiekļauj iekšzemes kopproduktā. Aplami.

Ja uzņēmums X nopērk uzņēmuma Y obligācijas, tad šī darījuma vērtību iekļauj kopējās tiešās investīcijās un tas palielina IKP. Aplami.

Subsīdijas palielina ražotāju ieguvumu, bet ne patērētāju ieguvumu. Aplami.

Uzdevumi

1. uzdevums

Lielākais valsts budžeta deficīts bija 1.gadā Tas bija 60 mljrd. eiro un 12% no IKP.

Valsts budžets bija līdzsvarots 4.gadā un ar pārpalikumu 5.gadā.

Ar diviem vārdiem raksturo makroekonomisko situāciju 2. gadā! Atbilde: recesijas plaisa.

Kādu fiskālo politiku 2. gadā vajadzēja īstenot valdībai? Atbilde: stimulējošu fiskālo politiku.

Kas liecina par to, ka valdība šo politiku arī īstenoja? Atbilde: budžeta deficīts.

Kurā gadā (atbilstoši Keinsa teorijai) reālā IKP pieaugums varēja būtiski nepaaugstinātu cenu līmeni? Atbilde: 1.gadā.

Kurā gadā valsts ekonomikā bija izveidojusies makroekonomiskā stabilitāte? Kas par to liecina? 3.gadā, reālais IKP vienāds ar potenciālo IKP.

Kāds bezdarba līmenis varēja būt 3. gadā un kāds – 2. gadā? Īsi pamato viedokli.

3.gadā 5% / dabiskā bezdarba līmenis / pilnīga nodarbinātība.

2.gadā 10,7% - 13,3% vai 5,7% - 8,3% virs dabiskā bezdarba līmeņa vai 11,7% vai 13,3%.

2. uzdevums

Doti alfabēta kārtībā uzskaitīti bilances posteņi. Izmantojot zemāk minēto informāciju (eiro), aprēķināt pašu kapitāla lielumu: 53 300 eiro

3. uzdevums

Cik ekonomiski aktīvo iedzīvotāju bija 2006. gadā? Atbilde: 1 067,840 tūkst. iedz.

Cik 2006. gadā bija nodarbināto iedzīvotāju, ja bezdarba līmenis šajā gadā bija 7,2%? Atbilde: 990,956 tūkst. iedz.

Par cik procentiem mainās nodarbināto skaits laikā no 2006. līdz 2018. gadam, ja 2018. gadā bija 71,8 tūkst. bezdarbnieku? Atbilde: -11,92% (zīmei ir nozīme).

Par cik procentiem laikā no 2006. līdz 2018. gadam ir pieaugusi nodarbināto produktivitāte?

Atbilde: 29,9%

Uzraksti, par cik procentiem mainās (norādi samazinās vai palielinās) iedzīvotāju skaits vecuma grupā no 15 – 64 gadiem laikā no 2006. līdz 2018. gadam! Uzraksti divus demogrāfiska rakstura cēloņus, kas varēja izraisīt tik straujas šīs vecuma grupas iedzīvotāju skaita izmaiņas!

Samazinājies par 19,15%. Iedzīvotāju skaita samazināšanās, liela emigrācija, nelabvēlīga demogrāfiskā struktūra u.c.

Izvēlies trīs faktoros, kuru devums produktivitātes paaugstināšanā varētu būt lielākais!

Ražīgāku tehnoloģiju izmantošana; nodarbināto palielināšana nozarēs ar augstāku pievienoto vērtību; augstāka strādājošo izglītība, kvalifikācija.

Pamato, kāpēc, samazinoties nodarbināto skaitam, laikā no 2006. – 2008. gadam, ir paaugstinājies nodarbinātības līmenis!

Iedzīvotāju skaits vecuma grupā samazinājās straujāk nekā saruka nodarbināto skaits vai nodarbināto skaits saruka lēnāk par iedzīvotāju skaitu 15. – 64. g. vecuma grupā.

Attēlota cēloņu- seku ķēdīte. Kā darba samaksas izmaiņas varēja ietekmēt produktu cenu konkurētspēju! Izveidot numurētu sarakstu no 1 līdz 3 uzrakstot attēlā trūkstošo.

Palielinās ražošanas izmaksas; paaugstinās preces cena; samazinās.

4. uzdevums

Kāda ir maksimālā iepirkuma cena ko firma var piedāvāt ražotājam? 200 eiro

5. uzdevums

Aprēķini vienas automašīnas un vienas tonnas labības ražošanas alternatīvas izmaksas ASV un Japānā!

Automašīnas alternatīvas izmaksas ASV ir atteikšanās no 2,5 tonnām labības, bet Japānā - no 1,25 tonnām labības. Tonnas labības alternatīvas izmaksas ASV ir atteikšanās no 0,4 automašīnām, bet Japānā – no 0,8 automašīnām.

Kurai valstij ir absolūtā priekšrocība automašīnu ražošanā un kurai – kviešu? Automašīnu ražošanā nevienai/abām/nav, bet kviešu – ASV.

Cik automašīnu un kviešu saražo abās valstīs kopā, ja katrā valstī 50% darbinieku ražo automašīnas un 50% - kviešus? Automašīnas 1000 vien.; kviešus – 7500 tonnas.

Par cik palielinātos automašīnu un kviešu ražošana, ja abas valstis specializētos un iesaistītos brīvā starptautiskā tirdzniecībā? Automašīnu par 0 vien, labības par 2500 tonnām.

Kurai valstij resursus vajadzētu novirzīt automašīnu ražošanā un kurai – kviešu ražošanā! Atbildi un sniedz pamatojumu.

ASV resursus vajadzētu izmantot labības ražošanā, jo to ražošanas alternatīvas izmaksas ir mazākas/zemākas nekā Japānā. Japānai resursus vajadzētu izmantot automašīnu ražošanā, jo to ražošanas alternatīvas izmaksas ir zemākas/mazākas nekā ASV

6. uzdevums

Kuras no metodēm neļautu sasniegt izvirzīto mērķi?

Palielināt bezdarbnieku pabalstu apjomu un to pieejamību reģionos ar augstu bezdarba līmeni.

Sniegt dotācijas uzņēmējiem par bezdarbnieku nodarbināšanu (valsts subsidētās darba vietas).

Samazināt pensionēšanās vecumu par 1 gadu un atļaut priekšlaicīgu pensionēšanos.

7. uzdevums

A) Valsts neiesaistās starptautiskajā tirdzniecībā.

Kāds ir sabiedrības kopējais ieguvums ja valsts neiesaistās starptautiskajā tirdzniecībā? Atbildē ieraksti sektoru burtus alfabētiskā secībā: a + b + f + k

Pamato ar vienu argumentu, kāpēc būtu izdevīgi iesaistīties starptautiskajā tirdzniecībā!

Sabiedrībai tas varētu būt izdevīgi, jo pasaules tirgū šīs preces cena ir ievērojami zemāka nekā vietējā tirgū.

B) Valsts iesaistās brīvā starptautiskā tirdzniecībā

Salīdzini iekšzemes ražotāju ieņēmumus “pirms” un “pēc” iesaistes brīvā starptautiskā tirdzniecībā un secini vai ražotāji ir “ieguvēji” vai ir “zaudētāji”! “Pirms” sektori alfabētiskā secībā: b + c + f + g + h + k + l + m + n. “Pēc” sektori alfabētiskā secībā: k + l. Ražotāji ir zaudētāji.

Kādu naudas summu samaksāja iekšzemes patērētāji ārvalstu uzņēmumiem brīvas starptautiskās tirdzniecības situācijā? Saskaitāmie sektori alfabētiskā secībā: m + n + o + p.

Par cik palielinājās patērētāju ieguvums pēc iesaistes brīvā starptautiskā tirdzniecībā? Saskaitāmie sektori alfabētiskā secībā: b + c + d + f + g + h + i + j.

C) Valsts nosaka ievadmitu jeb importa tarifu.

Nosauc ieguvējus no tarifa ieviešanas (parādot viņu ieguvumu ar attiecīgā iegūtā laukuma burtu vai burtiem) un zaudētājus (parādot viņu ieguvuma samazinājumu ar attiecīgā laukuma burtu vai burtiem)!

Ieguvēji ir iekšzemes ražotāji un viņu ieguvums ir f; valsts budžets un viņu ieguvums ir h + i.

Zaudētāji ir patērētāji un viņu zaudējumi ir $f + h + i + g + j$; sabiedrība kopumā un viņu zaudējumi ir $g + j$.

8. uzdevums

Dotajos avotos atrodi trīs argumentus, kas var pārliecināt, ka ieguldījumi plānā "INDEXO izaugsme 47-57" ir riskantāki nekā "SEB Latvijas plāns"! Sniedz numurētu argumentu sarakstu.

1. Aktīvais plāns riskantāks par konservatīvo pēc būtības
2. Augstāks ienesīgums saistās ar augstāku risku
3. Ieguldījumi kapitāla vērtspapīros (akcijās) riskantāki par ieguldījumiem valsts, pašvaldību parāda vērtspapīros
4. Salīdzinoši īss darbības laiks
5. Salīdzinoši neliels aktīvu apjoms, mazākas ieguldījumu diversifikācijas iespējas.

Dotajos avotos atrodi divus "apliecinājumus", kas liecina, ka abi ieguldījumu plāni cenšas mazināt ieguldījumu riskus! Sniedz numurētu "apliecinājumu" sarakstu.

1. Diversificē ieguldījumus = gulda gan akcijās, gan parāda vērtspapīros
2. Iegulda gan drošākajos valsts parāda vērtspapīros, gan riskantākajos – uzņēmumu vērtspapīros
3. Ne vairāk kā 10% iegulda viena emitenta vērtspapīros

Pieņemsim, ka abu ieguldījumu plānu aktīvi gada laikā nemainās. Veic nepieciešamos aprēķinus un pierādi, cik eiro gadā katra ieguldījumu plāna dalībnieki samaksā par sava pensiju kapitāla ieguldījumu pārvaldīšanu, ja pārvaldes izdevumi ir maksimāli pieļaujamie.

"SEB Latvijas plāns" 28,80 eiro

"INDEXO izaugsme 47-57" 58,00 eiro

Kādas vēl (vismaz divas) iespējas ir "SEB Latvijas plāna" klientiem palielināt savas pensijas lielumu? Sniedz numurētu iespēju sarakstu.

1. iespēja: mainīt ieguldījumu uz ienesīgāku pensiju 2. līmeņa ieguldījumu plānu
2. iespēja: mainīt ieguldījumu pārvaldnieku
3. iespēja: veikt ieguldījumus pensiju 3. līmeņa pensiju plānos

Situāciju analīze

Covid-19

1. Bija nozares (darbības jomas), kurās tirgus (ražošana) sašaurinājās (aviopārvadājumi, izmitināšana (viesnīcās), ēdināšana (restorānos); pasākumu organizēšanā u.c. Pandēmijas sākumā

tirgus nespēja ātri reaģēt un nodrošināt nepieciešamo slimmīcu daudzumu, medicīnisko aparatūru, individuālos aizsardzības līdzekļus u.c. Bija nozares, kurās tirgus (ražošana) palielinājās: e-komercija, IKT joma, veselības aprūpe, lauku tūrisma pakalpojumi, medicīniskās aparatūras, aprīkojuma ražošana. Darba tirgus piemērojās ievērojami palielinot attālināta darba izmantošanu. Ēdināšanas pakalpojumos palielinājās ēdienu piegāde mājās u.c.

2. Dīkstāves pabalsti - mazināja strauju bezdarba pieaugumu un nodarbinātības līmeņa samazināšanos. Granti (atbalsts) uzņēmumiem apgrozāmo līdzekļu plūsmas nodrošināšanai - samazināja reālā IKP, nodarbinātības, bezdarba svārstības. Atbalsts algu subsīdijām nepilna laika nodarbinātajiem – rīcībā esošā ienākuma (ienākumu) svārstības. u.c.

3. Ekonomisko izaugsmi – palielinās ienākumi, kopējie izdevumi, izdevumu multiplikators palielina IKP par lielāku apjomu. Ja ietaupa, palielinās uzkrājumi, iespējas palielināt investīcijas, par zemākiem procentiem, investīciju multiplikators. Skaidro, ka patērētājs (500 eiro saņēmējs) pats vislabāk zina, kā (kam) tērēt sava palielinātā budžeta līdzekļus; vislabāk zina savas preferences (visnepieciešamākās lietas, ordinālo derīgumu), tāpēc izlietos budžeta līdzekļus iespējami efektīvāk (centīsies iegādāties nepieciešamās lietas iespējami lētāk) tā palielinot gūto galējo derīgumu uz katru iztērēto eiro un palielinot kopējo derīgumu.

4. Prioritārie mērķi nodrošināt makroekonomisko stabilitāti – mazināt nestabilitāti, ražošanas potenciāla saglabāšanu, ātrāku ekonomikas atlabšanu. Upurē – efektivitāti, izaugsmes iespējas ilgtermiņā (valsts parāda palielināšanās, parāda apkalpošanas izmaksu pieauguma dēļ).

Diskriminācija

1. Neekonomiskie apsvērumi: gūt darba pieredzi, pilnveidot sev nepieciešamās prasmes, papildināt CV, iepazīt citu vidi, citu kultūru pārstāvjus, u.c Ekonomiskie: nav pieredzes, nepieciešamo prasmju, parasti darbinieki uz īsu, dažkārt noteiktu laiku.

2. Augstāka izglītība – ir vairāk attīstītu prasmju un spēja apgūt nepieciešamās (vēl vajadzīgās) prasmes, augstākas komunikāciju, saziņas, sadarbības prasmes, valodas zināšanas. Ne vienmēr rezultējas augstākā darba samaksā, jo: atkarīgs no darba piedāvājuma = liels darba piedāvājums izraisa lejupvērstu spiedienu uz samaksu. Atkarīgs no strādājošo produktivitātes = cik lielu galējo produktu naudas izteiksmē spēj radīt. Darba pieprasījums pastarpināts ar produkta pieprasījumu, kura ražošanā izmanto darbu u.c.

3. Atšķirīga vērtību sistēma – vīri vairāk uz darbu, karjeru, bet sievietes ģimeni, bērniem. Sievietēm ir biežāki un ilgstošāki “pārtraukumi” (bērnu laišana pasaulē, bērnu slimības) darbā – tāpēc biežāk, ilgāk jāpielāgojas tehnoloģiskām, citām izmaiņām. Sievietēm grūtāk veikt “ekstra” darbus dēļ

bērniem, “mājas darbiem”. Varētu izmainīties, jo nodarbinātajām sievietēm ir ievērojami augstāks īpatsvars ar augstāko izglītību

4. Minimālo algu diferencēt: pēc nostrādāto gadu skaita; pēc noteiktā darbā nostrādāto gadu skaita; pēc darbības jomas, nozares; u.c.